

Kształtowanie postaw na studiach III stopnia – stan faktyczny i możliwości - przykład

**Uniwersytet Gdański,
25 czerwca 2010 r.**

Ewa Chmielecka, Ekspert Boloński



Fragment sylabusu do wykładu „Wybrane zagadnienia filozofii nauki”

dla doktorantów stacjonarnych SGH, r. ak. 20109/10

Cel zajęć:

m.in.:

*.... podniesienie świadomości dotyczącej pracy akademickiej – badawczej i dydaktycznej -
wzbudzenie motywacji dla kultywowania
etosu akademickiego*

Fragment sylabusu do wykładu „Wybrane zagadnienia filozofii nauki”

dla doktorantów stacjonarnych SGH, r. ak. 20109/10

Treść zajęć końcowych (4 wykłady)

- Dobre obyczaje w działalności naukowej: kodeksy etyczne nauki i najczęstsze ich naruszenia. Nauka skorumpowana wg Krimsky'ego. Problemy etyczne związane z odkryciami naukowymi – czy swoboda badań powinna być ograniczana?
- Etos akademicki. Prawda jako kategoria podstawowa etosu, wartości wtórne. Socjologiczne ujęcie Mertonowskie i jego konsekwencje dla wspólnoty akademickiej. Zaufanie jako podstawowa kategoria etosu akademickiego.
- Wartości i procedury w pracy akademickiej – ich wzajemne relacje: kodeksy (Deklaracja Erfurcka, kodeks dobrych obyczajów akademickich KRASP, SGH, UJ, inne). Procedury zapewniające jakość nauczania i badań. Kultura instytucjonalna synteza wartości i procedur?
- Przemiany instytucji akademickich ostatniego stulecia: od uniwersytetu badawczego do przedsiębiorczego. Uniwersytet „trzeciej misji”. Proces Boloński – europejska strategia dla szkolnictwa wyższego. Wyzwania i zagrożenia dla Polski.

Wybrane treści wykładów (1)

... etos a kodeksy...

- Etos akademicki jest warunkiem koniecznym istnienia nauki.
- Etos jest podstawą wspólnoty akademickiej.
- Kodeksy akademickie są wyrazem troski o etos, sygnałem o jego zagrożeniu.
- Kodeksy są elementem kultury instytucji akademickich.

Pytania:

- jak się splatają?
- czy zawsze prowadzą do tych samych celów?
- czy mogą sobie szkodzić?

Wybrane treści wykładów cd.

Etos: ujęcie aksjologiczne

Etos to postawa wspólnoty / społeczności ze względu na wyznawane i realizowane wartości.

Wartości właściwe dla etosu wspólnoty akademickiej:

- Prawda - wartość niezbywalna w nauce, sama w sobie – nieinstrumentalna
- Prawda jako tło dla wszelkich innych wartości właściwych dobrej pracy nauczyciela i badacza - patrz etos Uniwersytetu Jagiellońskiego:
 - Odpowiedzialność
 - Życzliwość
 - Sprawiedliwość,
 - Rzetelność
 - Tolerancja
 - Lojalność
 - Samodzielność
 - Uczciwość,
 - Godność, wolność nauki – wolność uczonych .

Instytucja zdejmująca „prawdę” z misji i działania traci tożsamość – przestaje być instytucją życia akademickiego.

Wybrane treści wykładów cd. Etos – uwagi dodatkowe

- Podstawa tożsamości i spoiwo wspólnoty akademickiej – świadomość etosowa jest warunkiem koniecznym istnienia wspólnoty
- Jego destrukcja/zmiana powoduje uruchomienie mechanizmów „wspomagających” – buduje zewnętrznie kulturę instytucji akademickiej (z taką zmianą mamy do czynienia)
- Autonomia instytucjonalna i swobody akademickie (badań i nauczania) są niezbędnym warunkiem wypełniania misji i wierności etosowi.

Wybrane treści wykładów cd.

Etos: ujęcie socjologiczne

Charakterystyka etosu akademickiego przez Roberta Mertona

[Szkice z teorii nauki w „Teoria socjologiczna i struktura społeczna”]

Etos jest ośrodkiem obrony nauki przed wpływami zewnętrznymi opisany w kategoriach:

- uniwersalizmu,
- "komunizmu",
- bezinteresowności,
- zorganizowanego sceptycyzmu

Wybrane treści wykładów cd.

Teza Mertona

mówiąca o przyczynach rozwoju nauki w XVII-wiecznej Anglii, której kulturę ożywił etos purytański

- „*Etyka purytańska wyrażające w postaci typu idealnego postawy i wartości najbardziej charakterystyczne dla ascetycznego protestantyzmu, w taki sposób ukierunkowała zainteresowania Anglików, iż stanowiła jeden z doniosłych elementów rozwoju działalności naukowej. ... skłaniała do systematycznego i empirycznego badania zjawisk Natury dla chwały Bożej i w celu uzyskania kontroli nad zepsutym światem doczesnym*” [op. cit. 601-602]
- Rozwinięcie tezy Mertona:
 - etos otoczenia społecznego nauki wywiera na nią wpływ
 - nauka rozwija się najlepiej przy zbieżności etosu naukowego i etosu jej zewnątrz
 - najgroźniejsze dla nauki jest skonfliktowanie tych etosów (totalitaryzm, inne reżimy)
 - Zagrożenia współczesne (jakie?)

Wybrane treści wykładów cd.

Kodeksy (1)

- Kodeksy pojawiają się w chwili zagrożenia dla etosu, jako zinstytucjonalizowana forma jego obrony.
- Mówiąc za Mertonem: otoczenie społeczne 'akademii' zaczyna wywierać na nią presję przy skonfliktowanych etosach.
- Akademia przestaje być „wieżą z kości słoniowej”, etos akademicki się chwieje, trzeba go podeprzeć.
- Czym? Spisanym „apelem do sumienia” lub
- Nakazem/zakazem obwarowanymi nagrodą/karą (motywacją zewnętrzną)

Wybrane treści wykładów cd. Kodeksy (2)

Podstawowy konflikt etosów właściwy dla naszych czasów:

- interesy vs czyste wartości akademickie
- „stakeholders” [interesariusze] vs mistrz i uczeń
- Uczelnia I misji vs uczelnia II misji
- I inne kontrowersje (patrz wykład następny)

Wybrane treści wykładów cd. „Publish or perish”

- Zagrożenie dla wszystkich form aktywności naukowej
 - nie tylko w procesie badania, ale w jego publikacji
- To zagrożenie, to wystawienie na szwank zaufania pokładanego przez odbiorcę co do
 - poprawności/rzetelności metodologicznej autora/twórcy (zbieranie danych, utworzenie hipotezy, sprawdzenie/dowód teorii)
 - Patrz zwłaszcza presja sponsora (Krimsky)
 - autorstwa/oryginalności dzieła – „mnożenie dorobku” (plagiat, autoplagiat, „współautorstwo”,)

Źródło: R. Morawski „Czy uczonym potrzebna jest etyka?”

Wybrane treści wykładów cd. „Publish or perish (2)”

Eufemistyka

- Wiadomo od dawna (*nie znalazłem literatury*)
- Powszechnie wiadomo (*znanych mi kilku autorów tak sądzi*)
- Nie można przedstawić definitywnej odpowiedzi na pytanie (*badanie się nie udało, ale może choć wyniki opublikuję*)
- Trzy obiekty zostały wybrane jako ... (*inne nie dały oczekiwanych rezultatów*)
- Typowe wyniki przedstawione w tabeli.. (*w tabeli są najkorzystniejsze dla hipotezy wyniki*)
- Teoria umożliwiająca interpretację tych wyników jeszcze nie została opracowana (*nie wiem, o co chodzi*)

Źródło: R. Morawski „Czy uczonym potrzebna jest etyka?”

Wybrane treści wykładów cd. Uwagi kończące ostatni wykład

Co to znaczy „rzetelnie wykonywać robotę naukową?”

- **Świadome** szukanie równowagi pomiędzy wartościami wewnętrznymi i zewnętrznymi nauki (wartościami i interesami)
- Ochrona metody naukowej w pracy własnej
- Radykalna reakcja na przykłady jej naruszeń
- Co jeszcze?



Dziękuję za uwagę.